

Tanulmány

QUO VADIS, SCHOLA HUNGARICA? TÉNYEK VAGY BLÖFFÖK KÉPEZIK-E A TANANYAGOT?

Honti László

az MTA rendes tagja,

a Károli Gáspár Református Egyetem professor emeritusa,
az MTA Nyelvtudományi Intézetének tudományos tanácsadója

o. A közelmúltban láttak napvilágot olyan, oktatási anyagnak szánt kiadványok, amelyek szinte provokálják a bennük foglaltakkal kapcsolatos megjegyzéseket és kérdéseket. Ezek a kiadványok pedig a következők: Száray, 2013; Németh – Borhegyi, 2014; Herber – Kampós, 2014.

Általános és középiskolai tankönyveket nem szoktam nézegetni, a most ismertetőkre és a róluk közzétett internetes véleményekre (URL₁, URL₂, URL₃) ismerőseim hívták fel a figyelmemet. Ezen internetes írások szerzői jogos kritikát fogalmaztak meg, de talán szükséges az oktatásért felelős hatóság figyelmét a *Magyar Tudomány* hasábjain is felhívni arra, hogy némelyek áltudományos nézetekkel próbálják félrevezetni a tanulóifjúságot.

A tananyagnak szánt kiadványokban csak a szűk szakmám, az uráli/finnugor nyelvtudomány tudományos megállapításainak ellentmondó kijelentések egy részét ismertetem, és

azok kritikáját fogalmazom meg. Most ezeket veszem sorra, és egyenként fűzök hozzájuk kommentárokat.

Az elsőként említett műben ezt olvashatjuk: „Az őstörténet-kutatás természetes állapota – a viták. [...] természetes, hogy őstörténetünk alapvető kérdéseiben (nyelvrokonság, az őshaza helye és sok más kérdés) folyamatos viták jellemzik a tudományt. A vitát, mely döntően a finnugor vagy a török származás kérdése körül zajlik, politikai felhangok is színezték és színezik. A finnugorpártiaknál az Európához tartozás, az »ős-európaiság« hangsúlyozása számított. A török rokonság híveinél a dicső és komoly történelmi múlttal rendelkező keleti népekhez való tartozás tudata játszott szerepet. A vita ma is tart, és e tankönyvnek nem feladata lezárni. Inkább a kérdések nyitottságára kívánjuk felhívni a figyelmet. Talán nem is kell feltétlenül szembeállítani a két nézetet, hiszen a magyarság sok más néphez (például a franciákhoz) ha-

sonlóan többgyökerű. Kultúránk magában hordozza mindegyik összetevő jellegzetességét (finnugor nyelv, keleties zene stb.). Törekednünk kell – mint minden történeti kérdésben – az önálló vélemény kialakítására. Kritikával kell kezelnünk a más felfogásokat egyértelműen elutasító, sokszor érzelmeiktől fűtött vagy érvek helyett a tudományos tekintélyekkel takarózó nézeteket” (Száray, 2013, 173).
Megjegyzéseim:

1.) A nyelvrokonság kérdéséről réges-rég nem folyik vita a *tudományban*, a szakemberek (és a gondolkodni, valamint a nyelvrokonság mibenlétét akár elemi szinten megérteni képes kívülállók) számára teljesen nyilvánvaló ugyanis anyanyelvünk származása és ezáltal rokonsága is. A tudományban erről tehát nincs vita, vagyis nincs is mit lezárni. E középiskolai tankönyv szerzője ugyanis kijelenti, hogy „e tankönyvnek nem feladata lezárni” e vitát, így bizony e szerző tanácsadóként súlyos szereptévesztésben leledzik, hiszen egy ilyen tankönyvnek, illetve szerzőjének egyáltalán nem feladata tudományos kérdésekben állást foglalni, hanem csak a tudományos eredményeket közérthetően megfogalmazni. Egyébként is, a jelek szerint a szerző számára a kompetenciáját messze meghaladó feladat lenne a nyelvrokonság ügyében autentikus véleményt előadni.

2.) Szakemberek sohasem az európaiságra, hanem a nyelvtudományi tényekre alapozva vallották és vallják azt, amit vallottak és vallanak, nézeteiket ugyanis nem tudományos tekintélyekkel takarózva fogalmazták meg, hanem a tények felderítésével és összefüggéseik feltárásával. E butaság forrása a Trefort Ágostonnal kapcsolatban megfogalmazott rágalom, amely szerint Trefort a következőket jelentette volna ki: „Tisztelem az urak álláspontját, nekem azonban – mint

miniszternek – az ország érdekeit kell nézmem, és ezért a külső tekintély szempontjából előnyösebb finnugor származás princípiumát fogadom el, mert nekünk nem ázsiai, hanem európai rokonokra van szükségünk. A kormány a jövőben csakis a tudomány ama képviselőit fogja támogatni, akik a finnugor eredet mellett törnek lándzsát” (Herber – Kampós, 2014, 53.; ennek hitelességéről lásd Honti, 2012, 69–74.; egyébként e szerzők az általuk hivatkozott politikusnak, Trefortnak a nevét sem ismerik, hiszen szerintük nem Ágoston hanem Ágost volt a keresztnéve...). Ez a rágalom anakronizmust is tartalmaz, hiszen Trefort korában a *finnugor* terminust a magyarországi szakirodalomban még nem használták, hanem csak a kiterjesztett értelmű, ’finnugor’ jelentésű *ugor* megnevezést (vö. például Budenz, 1879, 1884–1894.), amely eredetileg a magyarságnak csak az idegen nyelvű népeknél törökségi eredetű szóval használatos megnevezésére szolgált, ma pedig csak a vogul, az osztyák és a magyar alkotta nyelvcsoporthoz nevéként ismert.

3.) Ha a középiskolai diákoknak a történeti (és a nyelvtörténeti) kérdésekben önálló véleményt kellene kialakítaniuk, előbb elmélyült szaktudományi tanulmányokat kellene folytatniuk, amire a középiskolában még aligha van mód...

„A nyelvészet a nyelv története alapján rajzolta fel történetüket [ti. a finnugor népeket; H. L.], hiszen a régészeti leletek nemigen feleltethetők meg a nyelvtörténetnek” (Száray, 2013, 174.). – E mondatot teljességgel értelmetlennek találom, hiszen gondolkodni képes emberben fel sem merülhet az az ötlet, hogy a nyelvtörténeti tényekből leszűrhető tanulságok összefüggésbe lennének hozhatók az etnikumhoz nem kapcsolható régészeti leletekkel, miként például a búzavirág színé-

nek sincs semmi köze például az ámbráscet hangképzéséhez. (Nem ez az egyetlen hely, ahol tűnődni kellett, mit is akart közölni a szerző...)

A 174. oldalon értesülhetünk a következőkről: „A FINNUGOR FELFOGÁS. A finnugor népek őshazája az Urál hegység és az Ob folyó menti erdős, mocsaras vidékre tehető [...] A finnugor elmélet a nyugat-szibériai ugorokhoz köti a magyar nyelv legősibb rétegét.” A szerző felfogása azt sugallja, hogy a nyelvtudomány megállapításai pusztán felfogásnak tekintendők, mint például a törökhitűek felfogása, azaz fantáziálgatása. A nyelvtudomány a magyar nyelv „legősibb rétegét” nem a nyugat-szibériai **ugorokhoz** (szakszerűen fogalmazva: az obi-ugorok, vagyis a manysik és a hantik nyelvének közös előzményéhez), hanem (a) az **uráli** (b) és a **finnugor alapnyelvhez** köti!

A 174. oldalon található 8. ábra: *A finnugor családfa* rendkívül zavaros. Megjegyzéseim:

1.) A nyenyec (hagyományos nevén a jurák) nyelvet az ugor csoport tövéből ágaztatja el a szerző! E nyelv azonban az uráli nyelvcsalád szamojéd ágának tagja, az ugor és a finn-permi csoport együttesen pedig a finnugor ágot alkotja, tehát sem a finnugorból, sem az ugorból nem származtatható a nyenyec! No és hol van a többi szamojéd nyelv?!

2.) E torz családfaábra mintha azt is érzékeltetni szeretné – térképre vetítve –, mely földrajzi területeken élnek az egyes uráli nyelvek beszélői. Az itt látható káoszt azonban nehéz lenne fokozni: (a) a finnugor nyelvcsoporthoz tartozó vepszt és vótot indokolhatatlanul egy ágban szerepeltetni, az azonos földrajzi régióban való elhelyezésük pedig téves; (b) a csúdról is tudni vél, de „A *csúd*

népnév a különböző korokban más-más népeket jelentett. A legrégebbi orosz források a különböző finnugor népeket nevezik csúdoknak (csúgyoknak). Kezdetben tehát a csúd csakis a finnugor népeket (vótokat, észteket, vepszéket, később a nyugatabbra élő finneket) jelentette” (*URL4*); (c) a lapp és a finn nem közvetlenül közös forrásból ágaztak szét, hanem az ún. *korai ősfinnből*, amely az őslappra és a kései ősfinnre bomlott, ez utóbiból alakultak ki az ún. *finnségi nyelvek* (vagyis a finn, a karél, a vepsze, a vót, az ész, a lív), amelyek közös őst kései ősfinnként tartja számon a tudomány; (d) a mordvinhoz valószínűleg igen közel állott és rég kihalt muroma nyelvet is megemlíti Száray, viszont a valószínűleg a marinhoz (vagyis a cseremiszhöz) nagyon közeli, szintén rég eltűnt meri vagy merja nyelvet nem tünteti föl; (e) a mordvint és a marit egy közös ágból sarjadtaként ábrázolja, noha e nézetet már évtizedekkel ezelőtt revidálták; (f) a magyart Szibéria délnyugati részében „felejtette” a szerző, míg a többi nyelv beszélőit megpróbálta földrajzi életterükbe telepíteni, aminek következtében kronológiailag is nonszensz ez az ábra; (g) az uráli, a finn-permi és az ugor nyelvközösség megszűnésének valószínű időpontját közli, de a finnugorét nem...

3.) Pestiesen szólva az már csak hab a tortán, hogy az ábra alatti kérdések egyike: „Mikor vált el a magyarság a finnektől?”... Ez teljesen értelmetlen kérdés, hiszen a finnugor nyelvközösség felbomlásakor még nem voltak sem finnül, sem magyarul beszélő emberek, tehát finnek és magyarok sem!!!

A 175. oldalon lévő ábra megnevezése: *Népiünk vándorlása a pusztán*. Ez is délre vándorolt magyarokat, mégpedig két rejtélyes csoportban is: „Kuma menti magyarok”, „szavárd magyarok”. A „Kuma menti magyarok-

ról” szóló fölöttébb obskúrus közlés Bendefy Lászlónál (1999, 29–76. stb.) található; vajon Száraynak ez volt a forrása? Száray is gondosan megkímélte magát a szakirodalom tanulmányozásától, különben ugyanis tudna Benkő Lorándnak (2009, 121.) az ún. *szavárd magyarokkal* kapcsolatos friss állásfoglalásáról, amelyet a „Herber – Kampós, 2014” kapcsán alább idézek.

A 176. oldalon ezt olvashatjuk: „A magyar törzsek baskíriai jelenlétét a VI–VII. században a permi nyelvi hatás is igazolja. Számneveink -nc, -van, -ven, és főnévi igeneveink -ni végződését, valamint *kenyér* szavunkat az itt élő permiektől vettük át”. Csak a *kenyér* szavunkkal kapcsolatos információnak van valószínűsége... .

2. A „Németh – Borhegyi, 2014” kiadványban Németh György írta *A magyar nép őstörténete* című részt (164–168.). Németh felfogásában értesülhetünk a következőkről: „A finnugor nyelvrokonság kérdése a 18. század végén fogalmazódott meg. A nyelvtudomány napjainkra 650–700 finnugor vagy ugor eredetű magyar szót mutatott ki a magyar nyelvben, amelyek az alapszókincs részei (az első hat szám, a testrészek, a táplálkozás, az elemi életjelenségek, a cselekvések, az érzékelések szavai) [...] A török rokonság hívei is támaszkodnak a nyelvészet eredményeire, és a mintegy 250 török eredetű szavunkra hivatkoznak. Török szókincsünk történelmileg a finnugor kornál fejlettebb, földművelést és fémműveséget ismerő korszak emléke, vagyis nem a nyelvrokonság, hanem a velünk élő török népektől való átvétel bizonyítéka” (Németh – Borhegyi, 2014, 165.).

Megjegyzéseim:

1.) Az *Unalishes Etymologisches Wörterbuch* (1–3.) köteteiben (Rédei, 1988a, 1988b, 1991) összesen 2016 (uráli, finnugor, finn-permi,

finn-volgai, ugor kori) etimológiai szócikk található, ezek közül 704-ben szerepel magyar megfelelő (lásd Honti, 1993, 257.).

2.) A finnugor kori számnevek állománya nemcsak az 1–6 nevét, hanem – a magyart is tekintve – a 20-ét és a 100-ét is magában foglalja.

3.) A „velünk élő török népektől való átvétel” aligha jöhet szóba, hiszen ma nincsenek törökségi nyelvű szomszédaink, tehát csak a „velünk *élt* török(ségi) nyelvű népek” lenne a realitást tükröző megfogalmazás. Abban viszont kétségtelenül igaza van a szerzőnek, hogy a jövevényszók nem a nyelvrokonság tanúi, hiszen ellenkező esetben mi nemcsak uráliak/finnugorok, hanem törökségiek, irániak, szlávok, németek és (új)latinok is lennénk – mégpedig egyidejűleg! Erre azért kellett kitérnem, mert a dilettánsok zöme – legalábbis a magyar nyelv törökségi jövevény-szavainak esetében – idegen eredetű szavainknak olyan bizonyító erőt szeretne tulajdonítani, amely a nyelvrokonságot igazolná.

Ugyanezen szerző ugyanott (Németh – Borhegyi, 2014, 165.) egy ábrán szemlélteti az egymással szembenálló, vagyis a tudományos és a dilettáns nézeteket. A két legismertebbet *elmélet* címkével látta el: „finnugor elmélet”, „törökös elmélet”. Az uráli/finnugor *nyelvtudomány* állításaira azonban nem illik az *elmélet* minősítés, *tudniillik* azok az állítások éppen úgy tényeket tartalmaznak, mint az a csillagászati megállapítás, hogy a Föld forog a Nap körül (és nem fordítva). A törökhitű dilettánsok tarka-barka nézetei azért értelmetlenek az elmélet rangjára, mert a magyar-török genetikai nyelvrokonság nem „tudományos álláspont”, hanem abszolúte alaptalan feltevés, amelyet éppen a hívei által előadott adatok is cáfolnak. Ha már az ugyanezen ábrában található, szintén délibábos sumer

és etruszk „nyelvi rokonságunkat” megemlí- tette a szerző (igaz, elvetendőként), bevehet- te volna akár azt is, hogy hasonló kvalitású véleménynyilvánítók szerint mi, magyarok a Szíriuszról érkeztünk a Földre, és a világ nyelvei mind a magyar nyelvből keletkeztek, továbbá, hogy mi immáron sok-sok évezrede a Kárpát-medence lakói vagyunk; elvégre ezek sem alábbvaló ötletek...

Az ugyanott (Németh – Borhegyi, 2014, 165) található családfaabra is téves és rendkívül hiányos: (a) a finn-permi nyelvek csoportjá- ból hiányoznak az ún. *volgai* és a *permi* nyel- vek (azaz a mordvin, a mari, illetve az udmurt és a komi); (b) a lapp nem a finn-nek és az észtnék (továbbá a többi, ún. *finnségi* nyelv- nek) a közvetlen testvéryelve, hanem a finnségi nyelvek közös előzményének a test- véryelve; (c) az ugor nyelvek csoportjának ágrajzát vízszintesen 180 fokkal el kell fordí- tani, lévén a magyar a finnugor nyelvcsalád- ban ágrajzilag (nem pedig földrajzilag!) a legkeletibb nyelv!

3. Herber Attila és Kampós András (2014, 53.) meglehetősen kitűnő írónkra, Jókai Móra is hivatkozik a finnugor (nyelv) rokonság tagadójaként, aki persze korának tudományos szintjén sem rendelkezett nyelv- tudományi ismeretekkel. Jókainak ilyen szellemiségű írásai állítólag a *Jókai Mór összes művei. Nemzeti dászkiadás*. XCV. című, 1898- as kötetben (Jókai, 1895–1898) láttak nap- világot, legalábbis Aczél József (2014, 10.) szerint. Ezek a közlések és idézetek azonban meglehetősen egyoldalúan mutatják be Jó- kainak a nyelv- és néprokonságról vallott nézeteit, amelyekről ezt kell tudni: „Hatalmas életművében természetesen helye van a ma- gyar őstörténetnek is a maga teljességében, ellentmondásosságában – Szkítiától Lappó- niáig. Lelke mélyén, hajlamai alapján sokkal

igazabb híve Horvát Istvánnak,¹ mint Sajno- vicsnak” (Domokos, 1998, 109.). A szerzők által az abszolúte laikus Bobula Idától és Ki- szely Istvántól átvett kijelentések arról tanús- kodnak, hogy a munkafüzet szerzői nem képesek megkülönböztetni egymástól a tu- dományos eredményt és a parttalan fantáziál- gatást, hiszen egyenértékű alternatívaként tárják ezeket a gyanútlan tanulóifjúság elé. A Vámbéry Ármintól idézett gondolatoknak sincs semmi közük sem a nyelvtudományhoz, sem a genetikához, sem a történettudomány- hoz. Az ugyanott emlegetett Trefort-hazug- ságról fentebb már szoltam. Szóvá kell ten- nem azt is, hogy mind a kutatónak, mind a tankönyvírónak illenék törekednie a filológiai pontosságra, továbbá illenék ismernie a he- lyesírást, ha írásban nyilatkozik meg, vagyis – egyebek közt – azt is tudnia kellene, hogy August Schlözer családneve nem *Sch-lözer* formában választandó el, amiben a szerzőpá- ros szemmel láthatóan Kiszely szintjén áll, aki Johann Eberhard Fischer családnevét az omi- nózus idézet eredetijében ekképpen válasz- totta el: *Fis-cher* (Kiszely, 2001, 19.).

A Herber – Kampós (2014, 53) Jókai Mór, Bobula Ida, Kiszely István, Vámbéry Ármin vélekedésén és a Trefortot érintő rágalmazá- son kívül Sajnovics János *Demonstratio*-jából vett idézettel kívánja rábírnai a diákokat arra, hogy állást foglaljanak a finnugor nyelvro- konság kérdésében. Ha a hat szemelvényből öt nyilvánvaló badarságokat közöl, vajon a diákok mit mérlegelhetnek? Talán azt, hogy melyik nyilvánvaló ostobaság kevésbé komi- kus? Sajnovicsnak a csak tudománytörténeti fontosságú könyvéből való idézettel is baj van, a munkafüzet szerzői ugyanis forrásként a

¹ Horvát István „nyelvészeti” ténykedéséről lásd például Honti, 2012, 84–86.

könyv első, kopenhágai kiadását (Sajnovics, 1770) adják meg, a szemelvény azonban a magyar fordításból származik (Sajnovics, 1994, 36.), amely ráadásul nem az általuk hivatkozott kopenhágai kötet, hanem a Nagyszombatban megjelent verzió fordítása (Sajnovics, 1771); ez is egyértelműen a példátlan hanyagság megnyilvánulása. A szerzők egyébként akkor jártak volna el korrekt módon, ha közölték volna, hogy az idézetek – a Sajnovics könyvéből idézett szemelvénytől eltekintve – egytől egyig tudománytalan nézeteket tartalmaznak.

A Herber – Kampós (2014, 54) közölte térkép helyett a Fodor István-féle *A honfoglaló magyarság* (Fodor, 1996) címlapjának belső oldalán található térképet kellett volna a munkafüzetbe átvenni, az ugyanis pontosabban mutatja az ősmagyarság útjának szinte általánosan elfogadott állomásait és vándorlási útvonalát. Ha a szerzők tudtak volna – egyebek közt – erről a térképről, talán feltűnt volna nekik, hogy az nem utal az ún. szavárd magyarokra, és talán nyomoztak volna a tudományos szakirodalomban, és eljuthattak volna a legfrissebb állásfoglaláshoz: „Hogy a DAI² említette *szavarti aszfali* néven magyar néptörödédek nem élhetett a Kaukázusban, arra mintegy befejezőként legyen szabad még egy, bár csak közvetett, de éppen nem lényegtelen bizonyítékot felhoznom. Ha az Árpád-kori magyarság tudatában élt volna a kaukázusi magyarság emléke, ahogyan azt kutatóink általában felteszik, akkor a keleten maradt magyarság felkutatására a IV. Bélától küldött domonkos rendi szerzetesek (Julianusék) első útvonalának körülményei aligha alakulhattak volna úgy,

ahogyan számunkra ismertek. Tudniillik Bizáncból való elindulásuk után útjuk a Fekete-tengeren át a Kaukázus északi lejtőig vezetett, ami eddig rendben is volna. Innen azonban észak felé vették útjukat, érdektelenül haladva el egy feltételezett magyar népcsoport lakóhelye mellett. Elégge elképzelhetetlen, hogy a keleten maradt magyarok felkutatását fő feladatuknak tekintő domonkosok a kaukázusi magyarok létének tudatában – melyet a bizánci császár ide-oda járó »ügynökeinek« híradásai után a kollektív emlékezet ugyanúgy ébren tartott volna, mint a később ténylegesen megtalált magyarok emlékét – ne törekedtek volna azok megkeresésére” (Benkő, 2009, 121.).

4. Még ennél is elképesztőbb eseménynek tekinthető az, hogy a Kodolányi János Főiskola (Székesfehérvár) és a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület ajánlkozására a Magyar Köztársaság oktatási minisztere az 1999. október 14-i, »T 300730–1676/1999« számú határozatával állítólag engedélyezte a »pedagógus-továbbképzési program« (Csihák 2002:³ 581–582) indítását a Kodolányi János Főiskolán, amelynek célja »A magyar történelem tanításának tartalmi és módszertani megújítása« (Honti, 2012, 83.; a teljes anyagot lásd *Függelék*, In: Csihák, 2002, 581–591.). – Természetesen nem tudom eldönteni, e közlemény álhír-e, hiszen egy magyar oktatási miniszterről nehéz lenne elképzelnem, hogy a sarlatánságnak a felsőoktatásba történő átlpántálását pártolta volna...

Hasonló ostobaságok már az országgyűlésben is helyt kaptak, ahol ugyancsak a magukat kellő tudományos képzettséggel megáldottnak vélő személyek nyilatkoztak a finnugor nyelvrokonság kérdéséről (lásd „Ikt.

² Konstantinos Porphyrogenetos: *De administrando imperio*.

³ *Függelék*. In: Csihák, 2002.

sz.: KSB/12–1/2013. KSB-9/2013. sz. ülés, KSB-96/2010–2014. sz. ülés [URL5]; URL6]!

Az ezekben szereplő, kifogásolt „finnugor nyelvű magyar nép” mibenlétére a nyelvtudomány egyik kiemelkedő művelőjének, N. S. Trubetzkoy-nak egy, az indogermán (más szóval: indoeurópai) népekkel kapcsolatos észrevétele adhat hiteles értelmezést: „Indogermánok azok az emberek, akiknek az anyanyelve az indogermán nyelvcsalád tagja. Ebből a tudományosan egyedül lehetséges definícióból az következik, hogy az »indogermán« tisztán nyelvtudományi fogalom, mint például a »szintaxis«, a »genitívusz«, a »hangváltozás«. Vannak tehát indogermán nyelvek, és vannak népek, amelyek ezeket a nyelveket beszélik. Az egyetlen, ami mindezen népek esetében közös, hogy nyelvük ezen nyelvcsaládhoz tartozik” (Honti, 2012, 202.; a német nyelvű közlés leőhelye: Trubetzkoy, 1939, 81.); *mutatis mutandis... Sapienti sat!*

5. A fentiekben ismertetett, szélsőségesen dilettáns megnyilatkozásokat tudományos szempontból igen mulatságosnak tartom, de mivel megfogalmazzók a gyanútlan embere-

ket, különösen pedig a diákokat akarják a mákonnyal elkábítani, szerintem ezek voltaképpen megtevésztési kísérletek tragikomikus megnyilvánulásai. Egyes tankönyvírók és egyéb „oktatási szakemberek”, úgy látszik tehát, kokettálnak a dilettánsokkal.

6. 2014. november 28-án reggel az egyik tv-csatornán az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet igazgatója azt kérte, hogy az intézetnek kiadványaiban tapasztalt hibákra hívják fel a figyelmet az olvasók; hát én ezt most nyelvészeti szempontból megtettem... Az általam felsorolt melléfogások válogatott kis csokra azonban nem egyszerűen a „hibák” kategóriájába tartozik, hanem az elképesztő tudatlanság vagy a szándékos félrevezetés tananyagként való gátlástalan terjesztése végett tett kísérletnek minősül... Összefoglalóul azt mondhatom ezekről a nyomdatechnikailag igényes kiadványokról, hogy a külsín megvan ugyan, de a belbecs részben siralmas.

Kulcsszavak: *magyar nyelv, nyelvtudomány, nyelvrokonság, középfokú oktatás, felsőfokú oktatás, dilettantizmus, blöff*

IRODALOM

- Aczél József (2014): *Az ógörög kapcsolat. Szittyá–görög eredetünk. Történelmi és nyelvészeti tanulmány (Magyarságtudományi Füzetek) (Kisenciklopédia 22)* HUN-idea, Budapest (Első kiadása: Budapest, 1926.)
- Bendefy László (1999): *A magyarság kaukázusi őshazája (Gyeregyán országa)*. Dr. Bendefy István, Budapest
- Benkő Loránd (2009): *A Szovárd-kérdés. Fejezetek egy ómagyar nemzetség történetéből*. Akadémiai, Budapest
- Budenz, Josef (1879): *Ueber die Verzweigung der ugrischen Sprachen. Separat-Abdruck aus der Festschrift zum fünfzigjährigen Doctorjubiläum des Herrn Professor Benfey*. Verlag von Robert Peppmüller, Göttingen
- Budenz József (1884–1894): *Az ugor nyelvek összehasonlító alaktana*. MTA, Budapest
- Csihák György (szerk.) (2002): Függelék. In: *Magyar történelem. Tízezer év – ezer oldalról. Oktatási segédkönyv*. A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület

- Tudományos Tanácsa, Zürich–Budapest, 581–635. • <http://mek.oszk.hu/05900/05939/05939.pdf>
- Domokos Péter (1998): *Szkitiától Lappóniáig. A nyelvrokonság és az őstörténet kérdéskörének viszhangja irodalmunkban*. 2., átdolgozott kiadás. Universitas, Bp.
- Fodor István (szerk.) (1996): *A honfoglaló magyarság. Képzési katalógus*. Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest
- Herber Attila – Kampós András (tananyagfejlesztők) (2014): *Történelem munkafüzet 9–10*. Kísérleti tankönyv. Tudományos szakmai lektor: dr. Závodszy Géza. 1. kiadás. Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, Budapest • http://www.ofi.hu/sites/default/files/attachments/tortenelem_mf_9-10_web.pdf
- Honti László (1993): Statistisches zum Uralischen Etymologischen Wörterbuch. *Linguistica Uralica*. 29, 241–258.
- Honti László (2012): *Anyanyelvünk atyafiságáról és a nyelvrokonság ismérveiről. Tények és vágyak. (Segéd-*

- könyvek a nyelvészet tanulmányozásához* 143) Tinta, Budapest
- Jókai Mór *összes művei. Nemzeti díszkiadás* I–C. (1895–1898) Révai Testvérek, Budapest
- Kiszely István (2001): *A magyar nép őstörténete. (Magyar Ház könyvek)* Magyar Ház, Budapest
- Németh György, Dr. (egyetemi tanár) – Borhegyi Péter (középiskolai tanár) (2014): *Történelem 9. Kísérleti tankönyvek.* Tudományos szakmai lektor: dr. Závodszy Géza főiskolai tanár. 1. kiadás. Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Budapest • http://www.ofi.hu/sites/default/files/attachments/tortenelem_9_web.pdf
- Rédei Károly [Hrsg.] (1988a): *Uralisches Etymologisches Wörterbuch. Band I. Uralische und finnisch-ugrische Schicht.* Akadémiai–Otto Harrassowitz, Budapest–Wiesbaden
- Rédei Károly [Hrsg.] (1988b): *Uralisches Etymologisches Wörterbuch. Band II. Finnisch-permische und finnisch-wolgaische Schicht. Ugrische Schicht.* Akadémiai–Otto Harrassowitz, Budapest–Wiesbaden
- Rédei Károly [Hrsg.] (1991): *Uralisches Etymologisches Wörterbuch. Band III. Register.* Zusammengestellt von Artilla Dobó und Éva Fancsaly. Akadémiai–Otto Harrassowitz, Budapest–Wiesbaden
- Sajnovics, Joannis (1770): *Demonstratio. Idioma Ungarorum et Lapponum idem esse.* Regiæ Scientiarum Societati Danicæ Prælecta Hafniæ Mense Januario Anno MDCCLXX. • <http://books.google.at/book?id=4xAAAAAAQAAJ&printsec=frontcover&hl=de#v=onepage&q&f=false>
- Sajnovics, Joannis (1771[!]): *Demonstratio. Idioma Ungarorum et Lapponum idem esse.* Regiæ Scientiarum Societati Danicæ Prælecta, et Typis Excusa Hafniæ Anno MDCCLXX. Recusa. Tyrnaviæ, Typis Collegii Academici Societatis Jesu • <http://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=nyp.33433081989042;view=1up;seq=7>
- Sajnovics János (1994): *Demonstratio. Bizonyítás. A magyar és a lapp nyelv azonos. (Bibliotheca Reguliana 2)* ELTE, Budapest • <http://mek.oszk.hu/12900/12944/12944.pdf>
- Száray Miklós (2013): *Történelem 9. A négyosztályos gimnáziumok a szakközépiskolák számára.* Lektorálta: Foki Tamás. Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, Budapest
- Trubetzkoy, N. S. [*Nikolai Sergejevich*] (1939): Gedanken über das Indogermanenproblem. *Acta Linguistica* 1, 81–89. DOI: 10.1080/03740463.1939.10410851
URL1: Nyelv és Tudomány: *Kísérleti őstörténet* • <http://www.nyest.hu/renhirek/kiserleti-ostorten>
- URL2: HVG: *Újabb tankönyvbotrány: hivatalos tananyag lett a finnugorelles blöff.* • http://hvg.hu/kultura/20141124_Ujabb_tankonyvbotran_y_hivatalos_tananyag
- URL3: Index: *Altudományos hamisítványok vannak egy gimnáziumi tankönyvben.* • http://index.hu/tudomany/2014/11/24/altudomanyos_hamisitvanyok_vannak_a_tankonyvben
- URL4: MTA Nyelvtudományi Intézet: *Rokonszenu. fu.nytud.hu/knl/nepek/nepsud.htm*
- URL5: Országgyűlés Kulturális és sajtóbizottság • <http://www.parlament.hu/documents/static/biz39/bizjvk39/KSB/1303181.pdf>
- URL6: Novák Előd (2013. 03. 11.) • <https://www.youtube.com/watch?v=MWtq26tWCeA>

